

STARK KEDJA

GER HÖGA VINSTER

Antalet felaktiga stockleveranser halveras och virkesspillet minskar – kvalitetssäkrad skördarmätning är ett av branschens mest lönsamma utvecklingsprojekt. Men hittills är bara 220 av de totalt 1400 skördare som rapporterar till SDC kvalitetssäkrade. Om alla skördare når lägst dagens krav för kvalitetssäkrad mätning kan vinsten för branschen öka med en halv miljard kronor över en femårsperiod.

Text: MATS HANNERZ och SVERKER JOHANSSON | Foto: MATS HANNERZ.

– **Tidigare fick virkesmätarna** på våra sågar ägna en dag i veckan åt att märka felaktigt sorterade stockar. Nu är det slut med det. Stockarna är rätt sorterade på dimensioner redan i skogen, säger Andreas Lindahl, råvaruansvarig på ATA Timber, när VISION samlar några viktiga länkar i skogens värdekedja utanför Lammhult för att prata kvalitetssäkrad skördarmätning: forskaren från Skogforsk, revisorn från virkesmätningssällskapet, entreprenören och skogsindustriföretaget.

– Nu kan vi tillreda rätt produkter med mindre spill. Det skapar värde för både skogen och våra sågar, fortsätter Andreas.

Familjekoncernen ATA sågar drygt 300 000 kubikmeter om året i sina fyra sågverk. Här delas stockarna upp i olika såglinjer för klen- och grovtimmer, och gränsen går vid 22 cm. Om en stock hamnar i fel trave måste den sorteras om, för när klen-timmer går in i grovsåglinjen sjunker kapaciteten.

I diameterintervallet 22–26 cm vill man dessutom styra apteringen till att tillreda stockar med specifika längder. Det betyder att mätningen av både längd och diameter måste stämma i skördaren. I och med kvali-

tetssäkringen lyckas man bra med att ta ut även dessa anpassade sortiment.

– Vi sparar mycket virke på rätt längder, konstaterar Mats Pettersson, virkesköpare på ATA. När vi var osäkra på mätningen lade vi ofta till ett övermål på 2–7 centimeter ovanför de 3 dm-gränser som sågverken använder. Nu kan vi minska övermålet – ändå minskar risken att stockarna behöver kortas av.

Flera hundratusen kubik

Att väl tilltagna övermål på längdmätningen motsvarar stora värden för skogsbruket bekräftas av analyser från Skogforsk. Enligt den senaste baserad på träddata från hela landet motsvarar varje cm onödig övermål på timmerlängderna mellan 0,25 och 0,4 procent lägre trävaruutbyte beroende på produktionsteknik.

För hela Sverige och vid tre centimeter ökad längdövermål blir det 230 – 370 tusen kubikmeter sågtimmer per år som inte ger trävaror. Bara den effekten kan värderas till mellan 90 och 150 miljoner/år och då har forskarna varken räknat in bättre diametermätning eller det stora värdet av att göra rätt

På väg ut med klaven. Magnus Pettersson sköter sin självkontroll.

” Nu kan vi tillreda rätt produkter med mindre spill. Det skapar värde för både skogen och våra sågar.

En stark kedja. Andreas Lindahl, Jonas Hemmingsson, Mats Pettersson, Maria Nordström och Magnus Forsberg.

diameter- och längdkombinationer redan i skogen.

På allvar efter Gudrun

ATA var tidigt ute när projektet Kvalitetssäkrad skördarmätning på allvar började lanseras efter stormen Gudrun.

– En extraordinär händelse som Gudrun gör att man tvingas hitta lösningar utöver det man vanligtvis gör, säger Maria Nordström, forskare på Skogforsk. Det satte fokus på mätningen i skördarna för att få ett underlag för betalning av skogsägarna.

– Men den största vinsten med kontinuerlig kvalitetssäkring av mätningen är ändå att man kan styra tillredningen av virke enligt kundernas önskemål. Värdet ökar även för skogsägaren när man minskar onödigt spill och andelen stockar med icke önskvärda dimensioner.

År 2008 började ATA Timber implementera kvalitetssäkring hos sina entreprenörer. Samtliga skördare som går i slutavverkning är nu certifierade enligt konceptet. Och gallringsskördarna står på tur.

– Vi ser direkta resultat i leveranserna till våra sågverk, säger Andreas Lindahl. Problem uppstår mest när vi köper in leveransvirke där vi inte har koll på avverkningen. Då kan det slå snett, och det är inte ovanligt att stockar får kortas.

Fokus på produktionen

En av maskinerna ägs av entreprenören Magnus Forsberg. Jobbet med att kontrollmätta provträden är inte särskilt betungande, det handlar om 1–2 träd om dagen. Däremot ser han stora fördelar med att mätutrustningen blir ordentligt kontrollerad så att han kan lita på den.

– Om man mäter bra så producerar man också bra, konstaterar han.

Mjukvaran bestämmer vilka träd som ska kontrollmätas. Det slumpade urvalet ger en representativ bild av hur skördaren mäter under produktion. När första stocken ska kapas får Magnus en signal om att det är ett provträd. Då gäller det att stockarna från trädet läggs upp på ett bra sätt eftersom de ska korsklavas och längdmätas. Han kan förstås välja bort uppenbart krokiga eller avvikande

träd, men högst fem procent får väljas bort.

Magnus har tät kontakt med revisorn Jonas Hemmingsson från VMF Syd. Det är virkesmätningens förening som har i uppdrag att följa upp provmätningarna och återkoppla resultatet till både skördarföraren och dennes uppdragsgivare.

Minst två gånger om året gör Jonas dessutom revision på plats i skogen. Provstockarna mäts noggrant och sedan diskuteras resultatet med Magnus.

Hoppas på fler skördare

Jonas Hemmingsson vill att fler maskiner ska kvalitetssäkras. Idag är 105 maskiner certifierade av VMF Syd, och ytterligare 15 är på gång.

– På riksplanet är 220 av de 1400 skördare som rapporterar till SDC kvalitetssäkrade idag, säger Jonas. Och det finns en tydlig trend att intresset för bättre mätning ökar.

– Det krävs fokus för att nå resultat, fyller Maria Nordström i. Med dagens teknik kan man mäta riktigt bra. Men hur bra avgörs av förarens och uppdragsgivarens intresse och kontinuerliga arbete med att förbättra sig.